

g. vlt. C. de probat. Et hoc idem tradit ipse Cepol. præcitat in loco. n. 18. & n. 107. vers. sed quantum ad hoc. & Moderni Paris. in tract. de vslur. num. 307.

Ceterum respondet, glossæ auctoritatem esse probabilem, non autem necessariam.

Sexto perpendit Cepol. n. 105. tex. in d.c. ad nostrā, de emp. & vend. vbi tres erāt præsumptiones: prima ob pretij faciliter paruitatem, vt colligitur ex illis verbis, q. vix dimidiam pretij contingebat, secunda ob pactū de reuendendo, ibi, promisit, vt quandocūque usque ad novū opū dare sexaginta vncias aureorum, domos eius restituere, & olius. Tertia, quod ille Martinus emptor nō teneretur restituere domos, & olius usque ad septēnum ipsi venditori, qui ibi appellatur debitor.

Quartam etiam Præsumptionem considerat Cepolla, quia ibi dictum fuerat, quod emptor teneretur restituere, numerato ei pretio, quod verbum t̄ restituer, significat mutuum, vel pignus, non autē venditionē, vt dicimus infr. in 13. coniectura. Quocirca inquit præcitat in loco Cepolla. cū Pontifex Maxi dixerit, quod contra eū ille præsumitur feneraticus ex his, quae dicuntur ibi, sequitur dicendum, quod satem ibi concurrebant tres coniecturæ, nēpē pretium modicum, paucum de reuendendo, & quod emptor non teneretur reuendere, nisi elapsō certo termino. Et hanc interpretationem, suppeditio Cepolla nomine probarunt & Didac. Couar. in lib. 3. variat. refol. c. 8. nu. 4. vers. sed si exactius penseremus. & Decian. in conf. 2. num. 133. & num. 134. lib. 1. qui dixit, neminem considerare tertiam illam conjecturam. Verum responderi facile potest, Pontificem Maxim. non negasse illo in loco, quin duæ coniecturæ satis fuissent, ad detegendum contractum feneraticum. Et si enim ob tres, vel etiam quatuor coniecturas, quæ ibi concurrebant, contractus ille fuerit à Pontifice habitus vslurarius, non tamen inde sequitur, quin duæ coniecturæ tantum satis fuissent, quia hoc non negauit summus Pontifex.

Septimò, & vltimo considerauit Cepolla præcitatō in loco, tex. c. illo vos de pign. q. plures ibi extinerint cōiecturæ, & præsumptiones. Nam ibi præter pactum de reuendendo, actum fuit, q. ultra summa recipram per soluerentur quinquaginta solidi, & quod fructus in sortem imputaretur. Et accedit, q. is emptor cōsuevit exercere vsluras, sicuti in fine Pontifex Max. ita differit, præsertim cum vsluras consueverit exercere. Responderi potest, vt diximus supra ad c. ad nostrā, Pōtificem Max. non negare quin duæ coniecturæ, & præsumptiones sufficiant.

Tertia fuit opinio eorum, qui existimatūt, iudicis arbitrii relinqui, an duo hæc tantum, pacū scilicet de reuendēdo, & pretij tennitas, arguere possint contractū esse simulatum, & feneraticum. Hanc opinionem probarunt manifeste Corn. in conf. 4. lib. 1. Alex. in conf. 119. in fin. lib. 4. Neuiz. conf. 88. nu. 4. Didac. in lib. 3. variat. refol. cap. 8. num. 4. vers. Ceterum ad sedandam. & I. Baptista Lupus in 1.2. in 2. par. S. 1. num. 29. versic. illud tamen. C. de pact. inter emptor & vendit. Quorum quidem sententia vel ex eo comprobatur, quod & reliqua omnes coniecturæ, de quibus infra disseremus, iudicis arbitrio relinquentur, sicuti scripti multorum auctoritate in lib. 2. de arbitr. indic. Casu 247. Index itaq. prudens diligenter considerabit pretij tennitatem, qualitatem personæ emptoris, & naturam ipsius cōtractus. Nam ipsa pretij tennitas, tāta esse posset, vt facile coniūceret index contractum esse vslurarium, sicut respondeunt Castr. in conf. 306. num. 5. lib. 2. Alex. in conf. 54. lib. 6. Moder. Parisien. in tract. de vslur. q. 56. Crau. in conf. 156. numer. 8. manifestius Did. in d. lib. 3. veriar. refol. c. 8. num. 4. vers. Ceterum ad sedandam. & Ofase. in decisi. 42. col. vlt. vers. contraria. Personæ etiam qua-

litatem considerabit iudex. Non enim idem de rustico, & ignaro valoris rerum emptore, iudicabit iudex, quod de vslurio mercatore. Non etiam idem de muliere ignara, quod de viro diligentí existimabit. Nam & rusticus, & mulier facilē excusat, ne fenus exercuisse dicatur, sicuti scripterit Bal. & Castr. in l. cum allegas. C. de vslur. Ias. in l. si quis id q. in 5. no. ff. de iuris omn. ind.

Ferratus in cautela 37. Tiraq. de retractu conuento. in præfatione, num. 34. Did. in d.c. 8. num. 4. in fi. & lo. Baptista Lupus in dic. S. 1. num. 30 qui recte post alios admonuit, iudicis arbitrio relinqui, an rusticus; t̄ & mulier sīcignari, & simplices sint, ve nil mali de eis possit suspicari. Qualitatem etiam contractus considerabit prudens, & diligens index. Nam datio t̄ in solutum, et si vēditionis ym obtinet, attamen difficilius in ea præsumitur exerceri fenus, quam quando pecunia ipsa numeratur. Ita Fulg. in conf. 134. colum. 2. Dec. confil. 1. 8. col. 2. vers. nec obstat. & in conf. 167. col. 2. Cagn. in 1. nu. 54. C. de pact. inter empt. & vend. Neuiz. in confil. 88. nu. 6. Tiraq. in tract. de retractu conventionali, in præfat. eu. met. 2. 7. & Burs. in conf. 117. num. 8. Nec repugnat, quod Ang. in conf. 243. in fin. Imola in conf. 9. col. vlt. in eos. 99. col. 2. vers. quintum dubium. & Barb. in conf. 5. lib. 1. Paris. in conf. 53. num. 78. lib. 1. responderint, etiam in datione insolutum committi, & præsumi fenus. Nam respondet, & facile conceditur, committi, & præsumi, sed t̄ non ita facilē, vt qm̄ pecunia contrahitur, quemadmodum script. & Didacus in d.c. 8. nu. 5. qui hoc etiam iudicis arbitrio relinquit, sicuti facit & lo. Bsp. p̄f. Lopus in d. S. 1. num. 33.

De hac prima coniectura satis, quando scilicet pacū de reuendendo, est coniunctum cum pretij tenuitate. Nunc ad alias coniecturas veniamus.

Secunda est præsumptio, & coniectura cōtractus vslurij, & feneratij, quando t̄ lex præsumit, quod contra hentes non habuerint animum emendi, & vendendi. Hic sane animus colligitur, atque detegitur, quando tempore venditionis, vel ante dictum fuit, vel tractatum, q. non esset venditio, sed pignus. Nam tunc venditio statim secuta cum pacto illo de reuendendo, præsumitur simulata, & feneratitia. Ita Cepolla in tract. de simulatione contractū, num. 15. versic. & prima præsumptio. sic etiam Caſti. in cōf. 306. Quanquam lōga sit. col. pen. in princ. & idem in conf. 109. col. 1. vers. fed hic ad. sunt. lib. 2. Boerius in q. 183. num. 16. Gram. in decisi. 76. num. 4. & Hier. Gabriel. in conf. 74. num. 4. lib. 1. Tiraq. de retractu conflang. S. 1. gl. 14. num. 2. 4. & alios refert Malardus in conclus. 440. num. 6. Est ratio, quia animus, & voluntas t̄ simulationem detegendam declaratur ex tract. ante ipsum contractū. Ita Bart. & Bald. in 1. pačta nouissima. C. de pact. & Dec. in confil. 543. num. 10. Idem est, quando venditio sit ex intervallo, sed vendor prius fuerat protestatus, quod nobebat vendere, sed pignori dare. Ita Bartin. litem quia. S. idem Julianus. nu. 3. ff. de pact. vbi Bald. & Ang. & idem Bart. in 1. pačta nouissima. nu. 5. C. eod. & in 1. Titia. S. idem respondet. il 1. ff. de verb. oblig. & ibid. Imola. num. 7. Et hos fecutus est Cepolla in loco iam allegato. Si vero præcessit tractatus, & secura est prædicta venditio, ex intervallo, nulla tamen præcedente protestatione, cōtractus non præsumitur vslurarius. Ita præcitatō in loco Cepolla auctoritate Ang. in l. si quis cum alteri, numero 9. de verb. oblig. & ibidem Alex. nu. 12. & Ias. num. 20. & scripti in lib. 2. de arbitr. casu 470. num. 16. Verum aliter vslvi sunt sentire Alex. in conf. 54. col. 1. vers. concordit & alia. lib. 6. Corn. in conf. 41. num. 8. lib. 3. & Crau. in conf. 156. num. 18. & in conf. 491. nu. 20. quos fecutus sum in conf. 109. num. 34. lib. 2. & illis accedit Natta in confil. 449. num. 8. Cum dixerunt, instrumenta facta ex intervallo, t̄ arguere maiorem suspicione. Quæ posterior opinio

opinio locum habere potest, quād is emptor est suspeccus, vt si consuevit similes contractus simulatos, & feneratios facere. Ceterum quando contractus iam est perfectus, & deinde aliquid dicatur, vel fiat quod aliqui significare posset contractum esse simulatum, non tamen ex actu subsecuto arguitur, quia ydici possit simulatus, rēquiritur quod ab initio fuerit ita actum. Bald. in l. vni ca. num. 19. C. si seruus exterio. Alex. confil. 29. nu. 19. lib. 7. & Nat. in confil. 628. num. 20. Est, & secundum signū, quo animus iste colligitur, quando debitor petebat pecuniam mutuo, creditor verò dixit, nolle mutuo dare, sed emere cum pacto de reuendendo ad certum tempus, & deinde subsecuta est venditio cum prædicto pacto reuendendi. Hoc sane signo colligitur animus fenerandi.

Ita Cepoll. in loco præalleg. num. 15. vers. item præsumitur quod. vbi huius sententia commemorat Hostiens. & Buti. in c. ad nostrā, de emp. & vend. Odoffred. & Bal. in l. emptione. C. plus valere quod agitur. Gul. & Zabat. in clem. ex grandi. de vslur. Rom. in confil. 423. num. 12. & in sing. 440. an pacta de retrouendendo. & Imol. in c. ad nostrā, num. 9. de empt. & vend. Caſtreñ. in confil. 109. Vsl. petitione. nu. 2. lib. 2. Calcan. confil. 25. nu. 38. & confil. 28. num. 4. Dec. in confil. 167. n. 7. His addo Affl. in c. 1. in princ. num. 25. vers. octauo præsumitur. de feudo dato in vicem legis commiso. Gramma. in d. decisi. 76. num. 4. & ego ipse respondi in confil. 109. nu. 19. lib. 2. Hoc tamen signum locum habet, quando statim secuta est venditio, sc̄us si ex interhallo. Ita declarat Affl. vbi sup. num. 6.

Primo modo in persona conductoris, quād excedit sumnam iusti pretij, habito respectu ad quātitatem pecunie soluta pro re vendita, eadēque locata, & habito respectu ad fructus, qui percipiuntur, vel percipi possunt, ex dicta relocata, & ad pensionem, quæ solu debet ex re lievella. Exempli gratia. Emi à Tilio cētum aureis fundum, quem eidem cōstituta pensione, sex aureorum locauit. Hæc est lāsio respectu pecuniae, cum redditus cētum aureorum sint quinque aurei. Est etiam lāsio respectu fructuum percipiendorum, cum tot fructus nō percipiantur ex fundo, vt redditus viginti aureorum exequē forte, atque ita minus percipitur, quam in quinque, pro singulis centum aureis singulis annis, cum tamē legi sancitum sit, redditus tot esse debere, vt viginti annis forsæ querit. S. quia vero Leonis. in Authen. de non alien. Quam constitutionem sic præter Cepollam interpretati sunt Corn. in confil. 265. lib. 1. & in specie nostra Guido Papæ in confil. 180. col. 3. & post alios Crauet. in confil. 156. num. 12. in fin. Natta in confil. 198. num. 14. lib. 1. Roland. in confil. 40. num. 27. lib. 2. & Decian. in confil. 2. num. 75. lib. 2. Verum Didac. lib. 3. variat. refol. c. 9. n. 7. ver. quamobrem existimat, iustum rei valore esse secundum communem patris estimationem. Et coniecturam hanc probabant etiam Bal. in confil. 321. Instrumen- to in forma. col. 2. versic. item fuit pactum, lib. 3. Abb. in confil. 76. col. 1. versic. secundo intervenit. lib. 1. Tiraq. de retractu conflang. S. 1. gl. 7. num. 75. Roland. in confil. 40. num. 25. lib. 2. & Decian. in confil. 105. num. 16. versic. item probatur, lib. 2. Tres alios modos ex persona vēditoris prosequitur Cepolla. Ex persona vero emptoris consideratur lāsio in quātitate pensionis, vt si emit fundum, qui consuevit locari decem, & fuit ab emptore locatus, ipsimē venditūr. Hoc est signum contractus feneraticij, scripti præcitatō in loco Cepolla, nu. 16. vers. item non præsumitur.

Quintum est signum, quo reperitur scriptum in libro emptoris, quād ipse est a securatus super talibonis. Nam verba illa significant, non venditionem, sed pignus contractū fuisse. Ita respondit Crauet. in confil. 156. num. 17. & præter eum, idē decidit Boer. in q. 102. col. 3. vers. præterea. Ita pariter, quando emptor alijs verbis confessus est, pignus esse, & non exemptione a se factum, sicuti scripti Affl. in c. 1. princ. nu. 21. vers. quartu. præsumitur. de feudo dato in vicem legis compitis. Receditur tamen ab hac præsumptione, & prædictis si-

gnis, quando constare posset expresse contrarium. Ita Cepoll. d. num. 16. vers. hæc tamen præsumptio. Nam hæc est præsumptio (inquit ille) iuris, non autem iuris, & de iure, vt tradit Laur. Rodulphus in c. confil. 1. q. 60. de vslur. & ideo non admittit probationem in contrarium, vt scripti sup. li. 1. q. 31. Imo etiam si hæc est præsumptio iuris, & de iure, adhuc secundum Cepoll. admittetur probatio in contrarium, per confessionem, venditoris. Cum præsumptio iuris, & de iure, dilupatur confessione eius, pro quo stat ipsa præsumptio. gloss. & Doct. in l. inter stipulantes. S. si Stichum. de verb. oblig. cum alijs congregatis ab ipso Cepoll. Ceterum minus veram existimauit coniecturam hanc esse levissimam, nisi alia accedit.

Quarta est præsumptio, quando contingit lāsio in passo de reuendendo, in quantitate pretij. Ita Cepolla in d. tractatu de simulatione contractū, num. 37. versic. quarta præsumptio, qui scribit, hoc esse posse altero de duobus modis. Vno in persona venditoris, altero in persona emptoris, locatoris que. Primi modi exemplum sic attulit Cepolla. Emia te fundum pretio cētum, enīque tibi locauit iusto pretio. Deinde feci tibi pacū, quod quandocūque possis redimere pretio centum, & viginti. Hoc in casu tu tēlū es in pretio, quia stante pactū venditoris. Cum præsumptio iuris, & de iure, dilupatur confessione eius, pro quo stat ipsa præsumptio. gloss. & Doct. in l. inter stipulantes. S. si Stichum. de verb. oblig. cum alijs congregatis ab ipso Cepoll. Ceterum minus veram existimauit hanc Cepolla traditionem, cum nō pen-

Si quidem, ut dicebat Cæpolla, omne augmentum, vel ob temporis cursum, vel ob melioramenta, pertinet ad te ipsum venditorem, qui fundum sub liuelli nomine condixisti, vlt. C. de iure emphyt. Ceterum cum ratio hæc Cæpolla non conueniat casui, quando ego ipse empator tibi venditor si non liuelli nomine, sed propriæ locutionis locassem, ob id dici potest, lassionem adesse, quia si auctus non fuisset valor fundi cursu temporis, vel melioramentis, omnino pluris reeumeres, quam vendidisti. Et propter illud plus est illicium. Ita, inquit Cæpolla, probat dico capitulo illo vos. de pignor. ibi. Et quod ultra summam receptam, sexagiota solidi deberentur, atque ita sententiam hanc affirmarunt Innocen. in cap. in ciuitate, in fine. de usuris, Gulielm. de monte, Laud. & Zabarella in Clem. ex grandi. de usuris. Idem scripserunt Angel. Clau. in summa. in verbo usur, il. 1. num. 61. & alios referunt Didac. lib. 3. variar. resolut. cap. 9. in princ. & Ioan. Bapt. Lopus in d. l. 2. in 2. parte, §. 1. num. 43. C. de pact. inter empt. & vendit. Et preterea, subiungit Cæpolla d. num. 27. versic. imo potest, usura dici hæc §3 potest, cum usur sit, + quidquid accedit forti, l. si tibi decem, de partis, & l. rogasti. §. si tibi, si cert. petat. & c. plerique, 14. q. 3.

Secundi modi lassionis contingens in personam emporis, locatorisque, exemplum attulit Cæpolla præcitatō in loco, num. 3. 9. vers. secundo modo. Emi à te pretio centum fundum qui erat valoris centū, & quinquaginta. Et feci tibi pactum de reuendendo eodem pretio centum. Certe ego sum laesus, in eo quod ultra centum valeat fundus. Et ob id insurgit præsumptio, quod contractus sic sceneratius, & simulatus. Non enim est verisimile, inquit Cæpolla, quod si empator volueret esse veram emptionem, promisisset reuendere eodem pretio 54 rem ipsam maioris valoris, quod esset iactare folum, quod facere nemo possumit, l. cum de indebito, in princ. ff. de probat. Idem sensit Soc. sen. in cons. 143. in fine. lib. 1. sic quoque visus est respondere Ancharen. in cons. 257. num. 2. & alios referunt Lopus in d. §. 1. num. 43. versic. de minori. sic & Hier. Gabr. in cons. 74. num. 5. ver. primo part. lib. 1. Idem etiam dicendum est, quando conuentum est inter ipsas partes, quod si venditor non rœmet prædium à te venditum, intra præstitutum tempus, utputa decennium, empator supplet ipsi venditori centum aureos. Hoc etenim pactum significat lassionem pretij ab initio, & empotem emere noluisse, sed pignori accipere. Ita responderunt Bal. in cons. 322. col. 2. lib. 3. & apertius Abb. in cons. 76. col. 2. ver. item. & tertio. lib. 1. Ceterum Hier. Gabr. in cons. 74. num. 19. & 20. lib. 1. exitimavit hanc conjecturam non sufficere, nisi lassio sit magna, vel alia conjectura concurrat, & ibid. num. 24. latè explicat.

55 Quinta est præsumptio, & conjectura, quando + plus percipitur ex venditione secunda, quam sit illud, quod soluit non in pecunia, sed in alia re. Ita Cæpolla in præcitatō tractatu de simulatione contractuum, num. 40. versic. quinta præsumptio, qui exemplum attulit. Emi fundū centum aureis à Titio, cui liuelli nomine concessi, adieci pacto, quod quandocumque, vel ut que ad septennium dabit mihi Titius alium liuellari bonum, tam pro contracambio respectu fundi, quam respectu personæ sum ei obligatus reuendere. Hoc in casu procedere potest opinio Bertran. in cons. 186. num. 4. lib. 2. Et hinc sumi potest cantu, quod empator & venditor affirmit, quid plus pretij fuisset numeratum hanc ob causam, vt venditor soluat gabellatum, & instrumentorum impensis. Hæc tamen conjectura lo 60 cum non habet, quando + sic pacisci ea in regione communiter consuevit. Ita declarauit Ruin. in cons. 6. o. 1. ver. præterea in casu nostro, lib. 4.

61 Septima est præsumptio, & conjectura, + quando res fuit pro parte uendita, & pro parte donata, cum tamen nulla subesse iusta donationis causa. Ita Cæpolla in allegato tract. de simulatione contractuum, num. 43. vers.

Septima

62 rum. Non enim + liuellarius dicitur vendere proprietatem, sed uile dominium, & dicitur locari fructuum uilitas, ex qua locatione acquiritur ius uile etiam in superficie, & fructibus, l. 1. ff. si ager uictigal, vel emphyt. pet. & d. c. potuit, de locato.

Ceterum (subiungit Cæpolla præcitatō in loco) haec præsumptio sola parum operatur ad arguendum contrarium esse fictum, & usurarium, cum præsertim ignoratio imperitaque tabellionis appositum fuisse præsumatur illud verbum, venditatem. Hæc tamen præsumptio (inquit Cæpolla) si simili iunctis operari poterit. Nam singula, quæ non profant, simul iuncta iuvant, l. instrumen ta, vbi glo. C. de probat, & declarati supra in lib. 1. q. 40. & 41. vbi exposui, quando multa præsumptiones imperfectæ iungi simili possint, ad perfectam aliquam consti tuendam. Et Cæpollam secutus est Hier. Gabr. in consil. 74. num. 25. ver. secundus est casus.

Nona est præsumptio, quæ colligitur ex pactis, vel clausulis in solitis. Ita Cæpol. qui supra, num. 84. versic. nona præsumptio, qui Bald. & Ang. recenset. Idem in specie affirmarunt Bald. & Albert. in l. pen. C. de euict. Ancharen. in consil. 257. num. 5. Soc. sen. in consil. 262. num. 4. lib. 2. Afflict. in cap. 1. in princ. num. 24. vers. sexto præsumitur. de feudo dato in vicem legis commissio. Dec. in l. quæ dubitationis, num. 4. de reg. iur. Petrasanta in sing. 77. Clau. sulæ insolite, in fine. Paris. consil. 54. num. 39. lib. 1. Gratus in consil. 11. num. 22. lib. 2. Ale. in l. si maior, num. 3. C. de transact. Tiraquel. in tract. de retractu conventionali, in p. 54. num. 71. Natta in consil. 197. num. 12. lib. 1. Decianus in consil. 2. num. 37. lib. 1. Quam quidem sententiam probantillo text. d. c. illo vos, de quo in precedenti præsumptio, & arg. l. si quis sub conditione, ff. de conditio. inst. Primum afferit foler exemplum in eo pacto, quo actum est, vt pro domo locata ipsi venditori, præstetur, atq; solvatur vinum, vel oleum, vel quid simile. Hæc enim pessimo insolita est pro domo. Ita exemplum hoc considerat Cæpolla præcitatō in loco, uersic. ex quo in foro. & Afflictus in ca. 1. in princ. num. 43. de feudo dato in uicem legis commissio.

Secondum est exemplum simile prope, quando empor, loco pretij dedidit uestes autem, uel animalia, uel quid simile, quod deinde uenditor neceſſe habet uendere, atque ita cogitur facere (ut vulgo dicitur) Stochum. Ita responderunt Dec. in consil. 403. num. 18. & Decian. in consil. 105. num. 18. lib. 2. quando empator noluit sibi promitti expressim à venditore, quod non opponat, & alleget contractum fictum, nec simulatum. Ita Ancharen. in d. consil. 257. num. 5.

Tertium est exemplum clausule insolite, ut si in ipso instrumento ita dictum est, uendidit, & tradidit vere, & non in fraudem usurarum. Ita hoc exemplum probauit Cæpol. præcitatō in loco, num. 8. in fin. post Bald. & Imo. quos allegat. Idem affirmarunt Salic. in l. emptione, col. 1. C. plus valere quod agitur. Felin. in cap. si cautio. num. 70. uers. de materia. de fide instrum. Chassan. in consil. 25. col. 2. uers. septimo. Tiraquel. de retractu conventionali, ia p. 54. num. 19. Natta in consil. 198. num. 15. lib. 1. Roland. in consil. 40. num. 39. lib. 2. Franc. Becc. in consil. 52. num. 83. & Io. Bapt. Lopus in l. 2. in 2. pat. §. 1. num. 39. C. de pactis inter empt. & vendit.

Nec prædicti repugnat, quod respondit Dec. in consil. 1. num. 129. lib. 2. ex sententia Ancharen. in c. peccati ueitia, de reg. iur. 6. Dec. in consil. 119. in princ. & Crau. in consil. 89. num. 2. cum dixit, tunc demum pacta arguere contractum simulatum, & sceneraticum, quando sunt a lege reprobata.

Nam respondet, quod eti + pacta reprobata arguit simulationem, non tamen excluditur, quin idem sit de pactis insolitis, quæ dicietiam possunt a lege reiecta.

Ceterum advertendum est, quod + sola haec præsumptio